

УДК 338.32

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-288-6-58

КОБА О. В.

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

РИЗИКИ І ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

У статті визначено роль будівельної галузі в забезпеченні економічної безпеки країни, розглянуто фактори, що впливають на галузеві особливості будівельних підприємств; визначено та охарактеризовано комплекс загроз від зовнішнього й внутрішнього середовища, в якому вони перебувають. Проаналізовано сукупність класифікаційних ознак загроз економічній безпеці будівельної галузі.

Систематизовано ознаки класифікації загроз економічній безпеці будівельної галузі України в сучасних умовах господарювання. Представлено класифікацію загроз економічній безпеці будівельної галузі України, яка враховує галузеві особливості.

Встановлено, що багатокритеріальна класифікація загроз економічній безпеці будівельної галузі обумовлює складність її визначення і має бути врахована при розробці методики оцінювання стану і рівня економічної безпеки будівельної галузі та з'ясуванні механізмів запобігання й усунення можливих загроз для неї.

Ключові слова: економічна безпека; загроза, ризик, будівельна галузь.

OLENA KOBA

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

RISKS AND THREATS TO ECONOMIC SECURITY OF CONSTRUCTION INDUSTRY ENTERPRISES

The construction industry of Ukraine is one of the leading sectors of the national economy. The enterprises of the construction industry ensure the creation of economic potential and stable development of its economy.

Economic security of the construction industry is an important component of state economic security. It characterizes its ability to function properly to achieve its goals under existing external conditions and their changes within certain limits. Ensuring the economic security of the construction industry involves measures aimed at increasing the financial stability, liquidity, competitiveness of construction companies, which should be based on a detailed classification of risks and threats from the external and internal environment faced by the construction industry.

Among the main types of risks to the economic security of the construction industry of Ukraine are production, legal, political, financial, investment, personnel, information. These risks pose potential threats to the economic security of the construction industry. The list of these threats is characterized by diversity and requires their classification in order to highlight the characteristics.

Generalization of scientific approaches to the classification of threats to economic security of the construction industry allowed to identify such classification criteria as source, probability of implementation, manifestation of the source of threat, nature of impact, frequency, duration of action, degree of danger, scale of destabilization, possibility of prevention duration of destructive influence, in the direction of negative influence, level and nature of influence of factors; object of encroachment, the level of subjective assessments of the degree of development of threats.

The systematization of classification features of threats to the economic security of the construction industry indicates their significant number and causes the complexity and ambiguity of determining the economic security of the construction industry. It should be taken into account when developing a methodology for assessing the state and level of economic security of the construction industry and identifying mechanisms to prevent and eliminate potential threats to it.

Keywords: economic security, threat, risk, construction industry.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Будівельна галузь України - це одна із провідних галузей національної економіки країни. Підприємства будівельної галузі є активними учасниками ринку та забезпечують створення економічного потенціалу й стабільний розвиток її економіки. У зв'язку з цим забезпечення економічної безпеки будівельної галузі, виявлення можливих ризиків і загроз від зовнішнього й внутрішнього середовища, в якому вона перебуває, визначення заходів для запобігання ним і ліквідації їх наслідків є актуальним завданням в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженню питань забезпечення економічної безпеки взагалі і будівельної галузі, зокрема, присвячені наукові праці Баланюка І.Ф., Варналія З.С., Дмитренко В.І., Козаченко, Колісниченка П.Т., Лойко В.В., Г. В., Момот Т.О., Онищенко В.О., Онищенко С.В., Федосова О.В., Чорної М.В.

Ризики та загрози, з якими стикаються будівельні підприємства при здійсненні господарської діяльності розглянуто у роботах: Вітлінського В. В., Грачова В. В., Дмитренко В.І., Крутіна В. С. та ін.

Як зазначає Коваленко В.В. [1] для запобігання загрозам економічній безпеці підприємств та мінімізації їх впливу, потрібно заздалегідь передбачити заходи та методи, що забезпечать вчасне виявлення

ризикової ситуації та ліквідацію її причин. Для цього суб'єкти господарювання повинні створювати власну систему економічної безпеки, яка шляхом своєчасного виявлення та ліквідації можливих ризиків забезпечить ефективне функціонування підприємства в умовах жорсткої конкуренції.

Система економічної безпеки будівельних підприємств, вважає Андрієнко В.М. [2], повинна поєднувати фінансові, юридичні, технічні, інформаційні, силові, засоби захисту будівельних підприємств від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх небезпек і загроз.

Саме в ідентифікації загроз вбачають перший крок в управлінні ними Коренюк П.І. та Чекалова Н.Е [3]. Вони вважають, що аналіз галузевих ризиків дозволяє виявити резерви розвитку як окремих галузей, так і економіки в цілому, а визначення факторів, які створюють загрозу економічній безпеці країни та галузям економіки, дає змогу здійснювати ефективне управління національним господарством.

Волинець І.Г. [4] стверджує, що створення системи економічної безпеки можливе у разі застосування механізму, заснованого на використанні бюджетного планування, яке у діяльності підприємств будівельної галузі забезпечить оперативне одержання інформації; підвищить адаптованість до змін зовнішнього середовища; дозволить прогнозувати ситуації, що складаються на будівельному ринку.

На думку Дзюбіної А.В., Боцман Ю.С. [5], основою формування механізму управління ризиками у будівництві має стати створення системи централізованого контролю над впливом ризикових факторів на процес будівництва, ідентифікація та ранжування ризиків разом зі встановленням пріоритетів черговості щодо формування комплексу заходів з їх мінімізації.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Таким чином аналіз публікацій науковців доводить, що залишаються актуальними і вимагають подальшого розгляду питання систематизації ризиків і загроз економічній безпеці будівельної галузі з метою запобігання ним та забезпечення ефективного функціонування будівельної галузі в сучасних умовах.

Формулювання цілей статті

Метою статті є систематизація загроз від зовнішнього й внутрішнього середовища, з якими стикається будівельна галузь.

Виклад основного матеріалу

Економічна безпека будівельної галузі як стратегічно важливої для економіки країни галузі є важливою складовою державної економічної безпеки. Під економічною безпекою будівельної галузі – науковці розуміють її здатність нормально функціонувати для досягнення своїх цілей при існуючих зовнішніх умовах і їх змінах в певних межах. Нормальним вважається таке функціонування, яке забезпечує досягнення поставлених цілей оптимальним або максимально наближеним до нього шляхом. Економічна безпека будівельної галузі – це кількісна або якісна характеристика стану будівельного комплексу, що дозволяє оцінити його економічну стійкість. Забезпечення економічної безпеки будівельної галузі передбачає заходи, спрямовані на підвищення фінансової стійкості, ліквідності, конкурентоспроможності будівельних підприємств.

Виходячи з цього, можна виділити такі основні види ризиків економічної безпеки будівельної галузі України (таблиця 1).

Таблиця 1

Ризики економічній безпеці будівельної галузі України

Види ризиків	Характеристика ризику
Технологічні	Пов'язані з можливістю негативного впливу матеріально-технічної бази будівельної галузі на якість і конкурентоспроможність будівельної продукції, формування системи управління якістю, забезпечення вимог безпеки збудованих об'єктів
Фінансово-економічні	Характеризують ймовірність зниження доходу через відсутність доступності до кредитних ресурсів, високий рівень корупції при розподілі фінансових ресурсів, відсутність податкових пільг
Інвестиційно-інноваційні	Пов'язані з недостатнім рівнем інвестицій та впроваджених інновацій у розвиток будівельної галузі
Кадрово-інтелектуальні	Виникають через нестабільність кадрового потенціалу, недостатній рівень забезпеченості кваліфікованими кадрами, неналежний рівень відповідальності і свідомості кадрового складу
Виробничі	Характеризують ймовірність втрати доходу через псування товарно-матеріальних цінностей, що зберігаються безпосередньо на будівельних майданчиках, помилки проектування і планування, прихований брак матеріалів, несприятливі погодні умови
Інформаційні	Виникають через проблеми зі збором та аналізом необхідної для функціонування інформації, прогнозуванням на її основі тенденцій розвитку науково-технологічних, економічних і політичних процесів у межах галузі
Політичні	Являють собою ризики, пов'язані зі змінами в правовому полі держави

Перераховані ризики можуть створювати потенційні загрози економічній безпеці будівельної галузі, серед яких варто виділити:

- нанесення збитку техніці, об'єкту будівництва, псування та крадіжки товарно-матеріальних цінностей, що зберігаються безпосередньо на будівельних майданчиках;
- виробничий травматизм;
- загроза появи браку, в тому числі прихованого;
- несприятливі погодні умови;

- помилки проектування і планування;
- недобросовісна конкуренція у всіх її проявах
- загострення конкуренції на світовому ринку;
- корупція та внутрішнє шахрайство;
- технологічне відставання будівельної галузі України від рівня будівельної продукції закордонних країн;
- зниження якості виконуваних робіт;
- фактор погодних ризиків;
- фінансово-економічна криза;
- втрата інвесторів через складну політичну та економічну ситуації в Україні;
- недосконалість законодавства та нормативної бази;
- зниження рівня керованості процесом будівництва на віддалених об'єктах;
- зростання транспортних ризиків.
- недосконалість системи обліку і контролю:
- некваліфіковане ведення обліку і контролю, тощо.

Як бачимо, перелік загроз економічній безпеці будівельної галузі характеризується різноманітністю, що потребує їх класифікації з метою виділення характерних рис (рисунок 1).

Однією з основних ознак класифікації, яку виділяють науковці, слід вважати поділ загроз за джерелом їх виникнення на внутрішні (зумовлені недоліками сформованої системи економічної безпеки) та зовнішні (обумовлені впливом чинників з-поза меж цієї системи). Варто зазначити, що внутрішні негативні прояви та, як наслідок, загрози можуть виникати на мікро- (рівень особи, підприємства), мезо- та макrorівнях ієрархії управління економікою та бути наслідком недосконалого державного управління. Водночас зовнішні загрози здебільшого є проявом тіньового сектора ринку, зовнішніх ринків та інтеграційних дій, в яких беруть участь органи державного управління. На нашу думку, відмінність між внутрішніми і зовнішніми загрозами полягає у тому чи зумовлені вони діями (бездіяльністю) суб'єктів системи економічної безпеки чи інституціями її зовнішнього середовища. Зовнішнім загрозам важко запобігти чи протистояти, але їх можна передбачити та спрогнозувати можливі негативні наслідки шляхом розроблення стратегічних або тактичних планів. Загрози внутрішнього характеру можуть бути подолані шляхом прийняття тактичних управлінських рішень, зокрема таких, пошук нових контрагентів, збільшення обсягів виробництва, зміни технології виробництва, збільшення заробітної плати, запровадження соціальних стандартів, запровадження програм підвищення кваліфікації персоналу, тощо.

Важливо розрізнити потенційні загрози, за яких існує ймовірність завдання певної шкоди (збитку) економічній безпеці, але її масштаби не становлять небезпеки для реалізації національних економічних інтересів, та реальні, у разі яких завдається значна шкода (збиток) економічній безпеці, масштаби якої перешкоджають реалізації національних економічних інтересів. Потенційна загроза має бути попереджена з метою недопущення її негативного впливу, реальна ж загроза потребує негайної реакції з боку органів державної влади шляхом застосування конкретних заходів прямої протидії загрози з метою мінімізації її деструктивного впливу на економічну безпеку та запобіганню її переростання у реальну небезпеку.

За масштабами дестабілізації загрози будівельної галузі можуть набувати загальнонаціонального масштабу - загальнонаціональні, вони стосуються всіх суб'єктів економічної безпеки галузі (наприклад, у разі зміни законодавчої чи нормативної бази), локалізуватися за окремими складовими економічної безпеки й зачіпати інтереси певних груп суб'єктів економічної безпеки – локальні (наприклад, техногенні аварії) чи носити індивідуальний характер – індивідуальні, що перешкоджають реалізації економічних інтересів окремих суб'єктів економічної безпеки [6].

Джерела загроз – це явища, процеси, події, юридичні чи фізичні особи, держави, що створюють небезпеку, породжують (продукують) загрозу.

Залежно від прояву джерела загрози розрізняють загрози з традиційною формою реалізації та з нетрадиційною формою реалізації. Така класифікація загроз дозволяє попереджати їх виникнення. Найчастіше зустрічаються традиційні форми реалізації загроз, пов'язані з дією різного роду економічних інструментів в умовах ринкових відносин, які досить часто використовують для завдання збитків конкурентам економічними методами. Нетрадиційні форми реалізації загроз полягають у цілеспрямованій дезорганізації системи економічної безпеки шляхом здійснення організованих економічних атак державними або недержавними суб'єктами.

Всі джерела загроз мають різну ступінь небезпеки, яку можна кількісно оцінити, провівши їх ранжирування. Так, особливо небезпечні (з максимальним рівнем впливу), небезпечні (з середнім рівнем впливу) та потенційно небезпечні (з мінімальним рівнем впливу).

Залежно від можливості впливу на загрози та джерела їх виникнення загрози розподіляють на керовані та некеровані. Така класифікація відображає можливість локалізації наслідків загроз. На керовані несприятливі події можна впливати. При цьому засоби впливу можуть бути напрацьовані і виражатись у комплексі стратегічних, тактичних і оперативних управлінських дій і інституційних перетворень.

Некеровані загрози не підлягають прямому впливу. Вони відображають загрози загального рівня розвитку ринкових відносин у країні. Прикладами таких загроз можуть виступати: монополізація економіки, захоплення частки ринку іноземними компаніями, динамічність зміни законодавства, високий рівень корупції, тощо.

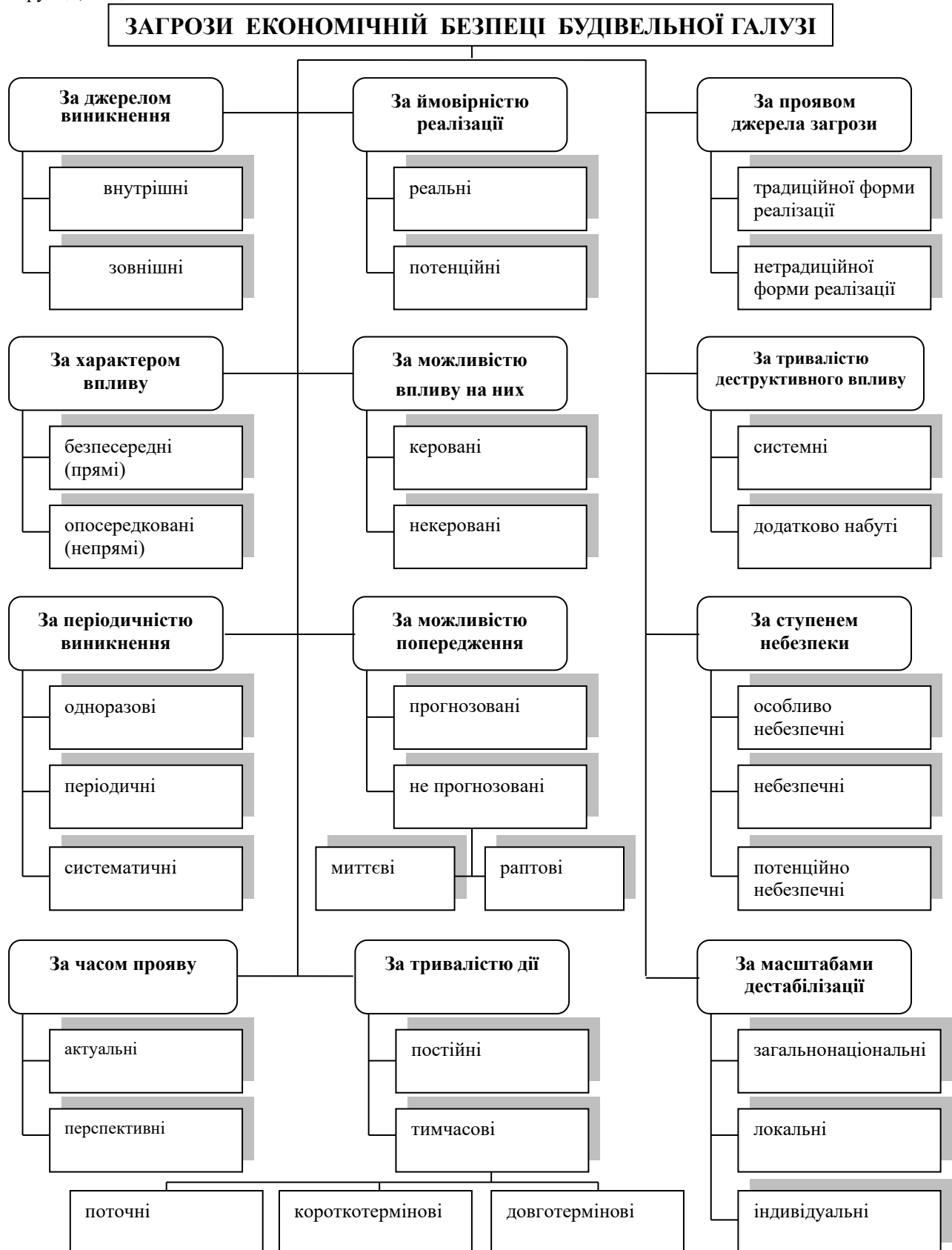

Рис. 1. Класифікація загроз економічній безпеці будівельного підприємства

Джерело: побудовано автором

Відповідно до особливостей виникнення, загрози економічній безпеці поділяють за можливістю попередження та періодичністю виникнення, а також за часом прояву. За можливістю попередження загрози економічній безпеці можуть бути: прогнозовані, які можна передбачити за допомогою аналізу тенденцій основних макроекономічних показників, та непрогнозовані, що включають: раптові, для яких характерна короткотерміновою дія джерела загрози, й миттєві, які виникають в результаті непрогнозованих явищ і подій.

Більшість прогнозованих загроз носить внутрішній характер та стосуються неналежного рівня професійної підготовленості управлінського персоналу, керівників органів державної влади, негативних кон'юнктурних змін на ринку та в економіці, які лише зароджуються чи ще не набули рівня критичного руйнівного впливу на безпеку особи, суспільства, підприємства, підприємництва, галузі та економіки загалом.

Загрозами, що неможливо попередити, є ті, що носять форс-мажорний характер. Це несприятливі кліматичні умови; дія природних чинників на будівельний комплекс; військові, фізичні втручання; інші не передбачувані та непереборні впливи. Для мінімізації їх негативної дії передусім необхідно використовувати практику страхування. До загроз, які можна частково попередити, необхідно віднести суттєві системні трансформації, які виникають (розвиваються) на основі об'єктивного нераціонального розвитку (спаду) економіки, галузевих змін (деформацій) та інших загальних макроекономічних параметрів. Докорінно змінити напрям розвитку таких явищ важко, проте, вважаємо, що до переліку завдань органів державного управління необхідно включати мінімізацію негативних наслідків таких ризиків.

Окремі загрози за періодичністю виникнення можуть мати систематичний (систематичні) або періодичний характер (періодичні) і проявлятися постійно чи через певні проміжки часу, тобто бути багаторазовими, а інші загрози можуть виникати раптово, існувати протягом тривалого періоду часу (або постійно) – одноразові (суттєва зміна законодавства країни, посилення конкуренції між виробниками однорідної продукції і т. ін.).

Залежно від часу прояву деструктивного впливу загрози класифікують на актуальні та перспективні, негативний вплив яких проявляється через значний проміжок часу після їх настання, на відміну від актуальних.

Відповідно до тривалості деструктивного впливу виокремлюють системні, що обумовлені відсутністю адекватних заходів з реагування на їх виникнення, та додатково набуті загрози, які є наслідком кризових ситуацій [7].

За тривалістю дії розрізняють постійні та тимчасові загрози. За умов ефективної системи забезпечення економічної безпеки загрози мають тимчасовий характер і можуть бути поточними, коротко- або довготерміновими (залежно від періоду їх ліквідації). Система своєчасного виявлення та передбачення загроз не дає їм змогу перетворюватися з тимчасових на постійні.

За механізмом впливу загрози розподіляють на прямі (безпосередні) та непрямі (опосередковані). Прямі загрози за будь-яких умов призводять до негативних наслідків. Непрямі загрози тільки за наявності додаткових умов, що склалися у зовнішньому та внутрішньому середовищі об'єкта безпеки, чинять негативний вплив.

Наведена систематизація загроз відповідає широкому спектру поняття «економічна безпека». Вона відображає значну кількість загроз стійкості досліджуваної системи і потребує комплексного підходу до діяльності, яка повинна проводитись для її зміцнення. Разом з тим до невід'ємних класифікаційних ознак загроз економічній безпеці будівельної галузі можна віднести такі:

- за напрямом негативного впливу,
- за рівнем та характером впливу чинників;
- за об'єктами посягань: інформація, ділова репутація, матеріальні і нематеріальні активи, персонал, фінанси [8];
- за рівнем суб'єктивних оцінок (несвідомі, уявні, завищені, адекватні, занижені [9];
- за характером реалізації (цілеспрямовані та стихійні (випадкові) [9];
- за ступенем розвитку загроз (загрози на стадії виникнення, експансії, стабілізації та ліквідації) [10];
- за джерелом походження (об'єктивні – виникають незалежно від участі та волі суб'єктів; суб'єктивні – навмисні або ненавмисні дії людей, державних органів влади; конкурентна боротьба, промислове шпигунство та інше, що впливає на бізнес-середовища організації).

Так, за напрямками негативного впливу є загрози життєво важливим інтересам суб'єктів системи економічної безпеки. Це передусім права і здоров'я громадян, їх власність; інноваційний потенціал; виробничі, кластерні та коопераційні зв'язки; територіально-галузеві комплекси; порядок державного управління.

Важливо зазначити, що групи інтересів суб'єктів системи економічної безпеки підприємництва є взаємозалежними і взаємообумовленими. Так, якщо завдається шкода (чи створюється реальна загроза життю, здоров'ю, добробуту) окремій особі чи її сім'ї, то це стримує активізацію процесів розвитку

підприємництва, знижує рівень ділової активності населення; створює конкретні загрози стійкості суб'єктів підприємництва (чи їх сукупності); призводить, як правило, до негативних соціальних наслідків (пов'язаних із зростанням соціальної напруги, безробіття, погіршенням рівня та якості життя населення і т. ін), тому зачіпає інтереси значної частини суспільства.

За рівнем та характером впливу чинників розрізняють: незначні ризики (які суттєво впливають на фінансові втрати окремого підприємства, галузі чи території держави, проте не критичної маси підприємств); допустимі (які зачіпають інтереси значної кількості підприємств); критичні (щодо інтересів кількості підприємств галузі, території та держави загалом); катастрофічні для соціально-економічного розвитку держави (які призводять до суттєвих структурних та галузевих деформацій економіки, спаду обсягів ВВП тощо).

Розглянуті загрози економічній безпеці будівельної галузі можна вважати традиційними (класичними). На відміну від них у посттрансформаційний період посилюється дія об'єктивних загроз, які зумовлені конфліктом інституційних інтересів (органів державного управління та представників підприємництва; державних службовців та громадських і політичних об'єднань; підприємництва і суспільства, особи тощо).

Неналежний державний контроль в такій ситуації призводить до виникнення неоднозначних поглядів на загальний спільний інтерес розвитку суспільства. У зв'язку з чим знижується рівень монополізації державного управління, а особистісний інтерес часто становить основну мотивацію відносин, формує орієнтири для учасників ринку, що провокує виникнення таких системних загроз, як: формування олігархічних структур, монополізація економіки та суспільного життя, критична політизація економіки.

Крім монополізації економіки та розвитку олігархічних утворень, можуть виникати загрози, пов'язані з можливістю нелегітимного формування власності, які перешкоджають подальшому розвитку галузі. Це створює передумови для формування системи господарювання, в якій ринкові інструменти діють недостатньо ефективно, не створюються прозорі та рівні для всіх суб'єктів господарювання правила економічної поведінки; неефективно використовується ресурсний потенціал, не запроваджуються інноваційні та ресурсощадні технології.

Суттєвою загрозою будівельної галузі в сучасних умовах є також корупція. Корупційні дії часто призводять до криміналізації суспільства і економіки, що в подальшому створює передумови інституційного закріплення структур, які за допомогою корупційно-злочинних технологій замінюють органи державного управління [11].

Розвиток корупції, відсутність дієвих заходів боротьби з нею ускладнює перехід суб'єктів підприємництва з тіньової економіки в легальну. Також перешкодами легалізації економіки часто стають: наявність трансакційних видатків у разі розриву нелегальних стосунків; збільшення обсягів та рівня видатків під час ведення легітимної підприємницької діяльності; ускладнення доступу суб'єктів господарської діяльності до дефіцитних державних та суспільних екстерналій тощо.

Виявлення та класифікація загроз сприяє розробці заходів забезпечення економічній безпеці будівельної галузі. Доцільно специфіку розглянутих загроз визначати з урахуванням функціональних складових системи економічної безпеки будівельної галузі.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Проведена систематизація класифікаційних ознак загроз економічній безпеці будівельної галузі свідчить про їх значну кількість, що обумовлює складність та неоднозначність визначення економічної безпеки будівельної галузі. Розглянута класифікація має бути врахована при розробці методики оцінювання стану і рівня економічної безпеки будівельної галузі та визначенні механізмів запобігання й усунення можливих загроз для неї.

Література

1. Коваленко В.В. Ризики в системі економічної безпеки підприємства та засоби їх нейтралізації. Вчені записки Університету «КРОК». 2018. №3 (51). С. 175-180.
2. Андрієнко В.М. Специфічні види загроз та особливості організації забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств. Ефективна економіка. 2012. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2368> (дата звернення 20.01.2020 р.).
3. Волинець І.Г. Класифікація загроз та шляхи забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств. Scientific Notes of Lviv University of Business and Law. 2020. Вип. 24. С. 4-9.
4. Коренюк П.І., Чекалова Н.Е. Управління конкурентоспроможністю будівельної галузі в сучасних умовах. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 15. С. 88-97.
5. Дзюбіна А.В., Боцман Ю.С. Напрями мінімізації ризиків у сфері будівництва. Ефективна економіка. 2018. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/72.pdf (дата звернення 20.01.2020 р.).
6. Pugach A. A., Matkovskiy A. V. Analysis the Threats to Economic Security of Ukraine in Modern Conditions of Functioning the National Economy. European Applied Sciences. Germany, 2014. № 2. pp. 196.

7. Пугач О. А. Класифікація та систематизація загроз економічній безпеці держави в системі національної безпеки. Економіка і організація управління. 2014. № 1(17)–2(18). С. 209–217.
8. Мігус І.П., Лаптев С.М. Необхідність розмежування понять «загроза» та «ризик» при діагностиці економічної безпеки суб'єктів господарювання. Ефективна економіка. 2011. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=821> (дата звернення 20.01.2020 р.).
9. Манцуров І.Г. Побудова ієрархічної структури складових економічної безпеки підприємств. Ефективна економіка. 2011. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=680> (дата звернення 20.01.2020 р.).
10. Жураківський Є.С. Систематизація ризиків та загроз економічній безпеці аграрної галузі України. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 12. С. 39-43. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2015/10.pdf
11. Varnalii Z., Onyshchenko S., Maslii O., Filonych O. Prerequisites for shadowing and corruption in the construction business of Ukraine. Lecture Notes in Civil Engineering. 2020. Volume 181. P. 793–808. DOI:https://doi.org/10.1007/978%2D3%2D030%2D85043%2D2_73.

References

1. Kovalenko V.V. (2018) Ризики в системі економічної безпеки підприємства та засоби їх нейтралізації. *Ryzyky v systemi ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva ta zasoby yikh neutralizatsii* [Risks in the system of economic security of the enterprise and means of their neutralization]. Academic notes of KROK University. no. 3 (51), pp. 175-180.
2. Andriienko V.M. (2012). Spetsyfichni vydy zahroz ta osoblyvosti orhanizatsii zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky budivnykh pidpriemstv. [Specific types of threats and features of the organization of economic security of construction companies]. *Efficient economy*. no. 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2368> (accessed: 20.01.2020 p.).
3. Volynets I.H. (2020). Klasyfikatsiia zahroz ta shliakhy zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky budivnykh pidpriemstv. [Classification of threats and ways to ensure the economic security of construction companies]. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*. no. 24. pp. 4-9.
4. Koreniuk P.I., Chekalova N.E. (2017). Upravlinnia konkurentospromozhnistiu budivnoi haluzi v suchasnykh umovakh. [Managing the competitiveness of the construction industry in modern conditions]. *Global and national economic problems*. no. 15. pp. 88-97.
5. Dziubina A.V., Botsman Yu.S. (2018). Napriamy minimizatsii ryzykiv u sferi budivnytstva. [Directions for minimizing risks in the field of construction]. *Efficient economy*. no. 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/72.pdf (accessed: 20.01.2020 p.).
6. Pugach A. A., Matkovskiy A. V. (2014). Analysis the Threats to Economic Security of Ukraine in Modern Conditions of Functioning the National Economy. *European Applied Sciences*. Germany. no. 2. pp. 196.
7. Puhach O. A. (2014). Klasyfikatsiia ta systematyzatsiia zahroz ekonomichnii bezpetsi derzhavy v systemi natsionalnoi bezpeky. [Classification and systematization of threats to the economic security of the state in the national security system]. *Economics and organization of management*. no. 1(17)–2(18). pp. 209–217.
8. Mihus I.P., Laptiev S.M. (2011). Neobkhdnist rozmezhuвання понят «zahroza» ta «ryzyk» pry diahnostytsi ekonomichnoi bezpeky subiektiv hospodariuvannia. [The need to distinguish between "threat" and "risk" in the diagnosis of economic security of economic entities]. *Efficient economy*. no. 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=821> (accessed:20.01.2020 p.).
9. Mantsurov I.H. (2011). Pobudova iierarkhichnoi struktury skladovykh ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv. [Building a hierarchical structure of components of economic security of enterprises]. *Efficient economy*. no. 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=680> (accessed:20.01.2020 p.).
10. Zhurakivskiy Ye.S. (2015). Systematyzatsiia ryzykiv ta zahroz ekonomichnii bezpetsi ahrarnoi haluzi Ukrainy. [Systematization of risks and threats to economic security of the agricultural sector of Ukraine]. *Investments: practice and experience*. no. 12. pp. 39-43. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2015/10.pdf
11. Varnalii Z., Onyshchenko S., Maslii O., Filonych O. (2020). Prerequisites for shadowing and corruption in the construction business of Ukraine. *Lecture Notes in Civil Engineering*. Vol. 181. pp. 793–808. DOI:https://doi.org/10.1007/978%2D3%2D030%2D85043%2D2_73

Надійшла / Paper received: 27.10.2020

Надрукована / Paper Printed : 04.01.2021